

Posudek bakalářské práce Dominiky Novákové
„Vztah spisovných a nespisovných jazykových prostředků v dramatech Františka
Langerera“

Bakalářská práce Dominiky Novákové je věnována popisu jazyka dramát Františka Langerera z hlediska uplatnění spisovnosti a nespisovnosti. Volbu tématu je nepochybně třeba ocenit, neboť slibovala doplnění a upřesnění našich znalostí o vývoji jazyka meziválečného českého dramatu. František Langer je nepochybně jedním z nejvýznamnějších autorů tohoto období a bývá pokládán za dramatika, který podstatně přispěl k prosazení jazykového vyjadřování evokujícího – ovšem stylizovaně – běžnou komunikaci (též v souvislosti s rysy prostředí, do něhož jsou hry zasazeny – velkoměstská periferie, vězení, legionářské vojsko apod.). Konkrétní podoba jazyka Langerových dramát byla ovšem dosud sledována jen v omezené míře. Autorka proto v bakalářské práci vybrala sedm jeho her pro podrobný jazykový rozbor.

Práce je, jak je obvyklé, rozdělena na obecnou a materiálovou část. V obecné části autorka nejprve na základě dosavadní literatury a s využitím citátů stručně shrnuje hlavní údaje o životě a literární činnosti Františka Langerera (s. 8–10). Další pasáže obecné části se zaměřují na problematiku spisovné a nespisovné češtiny, zejména ve vztahu k uměleckému textu (s. 11–21). Výklad zde podaný představuje určitou přípravu pro následující rozbor, je však poněkud fragmentární a neuspořádaný, Začíná tak přehledem problematiky slangů a argotu (závažnou ve vztahu k sociální příslušnosti postav Langerových her) a po velmi krátkém náčrtu vývoje uplatnění nespisovnosti v novodobé české literatuře přechází k popisu situace v jednotlivých jazykových rovinách. Zde se už projevuje jeden z problémů spojených s materiálovou částí, totiž fakt, že nespisovné (speciálně obecněčeské) prostředky se zřetelně profilují v hláskové a morfologické rovině, zatímco lexikální rovina je strukturována značně komplikovaněji (roli zde hraje expresivita, sociální a regionální příznak, původ slova apod.) a v případě syntaxe jde hlavně o rysy spontánní mluvenosti.

V materiálové části práce (s. 22–62) autorka postupně popisuje jazyk vybraných Langerových dramát. Není však zřejmé, podle jakého kritéria bylo zvoleno pořadí rozborů. Neuplatňuje se tu ani hledisko chronologie vzniku, ani hledisko žánrové (tragédie – komedie) či tematické. Všechny kapitoly vykazují stejnou kompozici: po shrnutí děje hry následuje popis členěný podle jednotlivých jazykových rovin a závěr se pak pokouší postihnout specifika vyjadřování vystupujících postav a vztáhnout je k jejich sociálním charakteristikám, zážitkům či postojům. Paralelní výstavba kapitol je jistě náležitá, neboť vede k jednotnému

postupu a umožňuje porovnávání složek probíraných dramát. Problematictější ovšem je výběr sledovaných jazykových prostředků, a zejména jejich klasifikace a interpretace.

Zde se ukázalo, že popis podoby jazyka Langerových dramát je spojen s většími komplikacemi, než se v první chvíli zdálo. Především jde o to, že i když texty pocházejí z doby relativně nedávné, nelze jejich jazyk hodnotit pouze na základě současného jazykového povědomí. Je zřejmé, že Langer velmi rozsáhle a promyšleně využíval široký repertoár prostředků dobového jazyka, zejména jazyka běžně mluveného, a chceme-li dané prostředky náležitě klasifikovat a významově interpretovat, je nutno soustavně konzultovat starší jazykovědné zdroje (přinejmenším *Příruční slovník jazyka českého*, *Slovník spisovného jazyka českého*). Autorka sice v průběhu přípravy práce většinu dokladů zkontrolovala a původní výklad případně upravila, některá chybná tvrzení ale zůstala (např. *pohova*, s. 35). Zvláště problematická je oblast vokalické kvantity, která se u Langerova velmi často odchyloje od současné kodifikace. Autorka má sklon vysvětlovat tyto případy emfází nebo nedbalou výslovností (např. s. 22), v nejednom případě ale použitá forma odpovídá (variantnímu) dobovému úzu.

Jak už bylo naznačeno v souvislosti s obecnou částí práce, autorka sleduje značně široký okruh jazykových jevů. Uvádí např. použití expresivních a slangových výrazů v řeči postav, výskyt interjekcí apod. Tím problematiku nespisovnosti rozšiřuje na oblast neformální mluvené komunikace. Na druhé straně se jen v omezené míře zabývá vztahem mezi spisovnými a nespisovnými prostředky (na něž poukazuje titul práce). Důležité je nejen to, které nespisovné prostředky se v dramatech vyskytují a které postavy je používají, ale také konkurence s prostředky spisovnými, tedy případy, kdy postavy k nespisovnosti z určitých důvodů nesahají. Autorka se těchto otázek občas dotýká (např. s. 30), ale soustavněji je nesleduje.

Lze říci, že autorka pečlivě registruje a klasifikuje odchylky od bezpříznakového vyjádření v textu jednotlivých her, mnohem méně si ale všímá jejich pozice a funkce v daných hrách. Je třeba ocenit, že závěrečný oddíl každé kapitoly obsahuje charakteristiku jazykového chování význačných postav a někdy i poznámky o jeho předpokládané motivaci, tyto úvahy by si ale zasloužily další rozvinutí.

Po jazykové stránce je bakalářská práce na dobré úrovni, pravopisné, gramatické a formulační nedostatky jsou jen ojedinělé. Orientaci v práci ztěžuje absence stránkování (stránkové údaje jsou uvedeny jen v obsahu).

I když zde byla uvedena řada připomínek, bakalářská práce Dominiky Novákové splňuje požadavky, které jsou kladeny na práce tohoto typu. Doporučuji ji proto k obhajobě a navrhuji hodnocení dobře.

V Praze dne 27. srpna 2019

prof. PhDr. Petr Mareš, CSc.,

ÚČJTK FF UK